

УДК 658.589

**ПРИНЦИПИ ОБСЛУГОВУЮЧОЇ КООПЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ, КАНАДІ ТА
КРАЇНАХ ЄС**

*Н.В. Заруба, факультет економіки та менеджменту,
спеціальність «Менеджмент», 4 курс*

*Науковий керівник – Н.М. Даценко, асистент кафедри менеджменту ВП
Національного університету біоресурсів і природокористування України «Ніжинський
агротехнічний інститут»*

Анотація: Розглянуті основні принципи обслуговуючої кооперації та особливості їх застосування в Україні, Канаді та країнах ЄС.

Ключові слова: Кооперація, кооперативні принципи, обслуговуюча кооперація, кооперативний альянс, кооперація в Україні

У світі існує велике різноманіття кооперативів, які надають своїм членам необхідні їм послуги. Крім традиційних споживчих кооперативів (здійснюють забезпечення членів товарами), існують фінансово-кредитні кооперативи (забезпечують членів фінансовими, кредитними, страховими послугами), медичні кооперативи (надають своїм членам медичні послуги, в т.ч. постачання ліків), збутові кооперативи (сприяють сільгоспвиробникам вигідно продати їх продукцію, в тому числі й на світових ринках), молочарські кооперативи (сприяють членам-виробникам молока у переробці їх продукції та її вигідній реалізації, в тому числі й на світових ринках), бензинові кооперативи (забезпечують своїх членів дешевими паливно-мастильними матеріалами), туристичні кооперативи (пропонують своїм членам доступні туристичні послуги), прокатні кооперативи (надають своїм членам в тимчасове користування необхідне обладнання, прибори, пристрої, інвентар), житлові кооперативи (забезпечують своїх членів житлом і супутніми житлово-комунальними послугами). Складно перелічити всі види та різновидності кооперативів, що існують у світі. Вони створюються переважно в тих сферах господарської діяльності, де існує масова потреба людей в певних товарах (послугах) і де люди не хочуть користуватись послугами посередників.[3]

Незважаючи на таке велике різноманіття видів і сфер діяльності кооперативів, усі вони мають однакову соціально-економічну природу. Їх об'єднують спільні ознаки – кооперативні принципи, в основі яких лежать ідеї перших кооператорів.[2]

Ці кооперативні принципи діяльності чітко були визначені в документах Міжнародного кооперативного альянсу – світового об'єднання національних і регіональних організацій кооперативів понад 100 країн світу – і сформульовані наступним чином.

Добровільне та відкрите членство. Кооперативи – добровільні організації, відкриті для всіх людей, здатних користуватися їхніми послугами та готових узяти на себе обов'язки членів без дискримінації за ознакою статі, соціальної, расової, політичної, релігійної приналежності людей.

Демократичний членський контроль. Кооперативи – це демократичні організації, контрольовані їхніми членами, які беруть активну участь у виробленні політики й прийнятті рішень. Чоловіки й жінки, що працюють як виборні представники, підзвітні членам кооперативу. У первинних кооперативах у всіх членів рівні права при голосуванні (один член – один голос), а кооперативи вищих рівнів також організовані відповідно до демократичних принципів.

Матеріали Міжнародної студентської науково-практичної конференції «Перспективи розвитку аграрної вищої освіти України очима молодих науковців»

Економічна участь членів. Члени кооперативу роблять рівні внески й контролюють кооперативний капітал на основі демократичних принципів. Принаймні частина цього капіталу звичайно є загальною власністю кооперативу. Члени кооперативу звичайно одержують деяку компенсацію на внесені кошти, що є умовою членства. Члени кооперативу розподіляють залишковий капітал таку цілі: розвиток кооперативу за рахунок можливого створення резервів, принаймні частина яких є неподільною; винагорода членів кооперативу відповідно до їх участі у справах кооперативу; підтримка інших сфер діяльності, схвалених членами кооперативу.

Самостійність і незалежність. Кооперативи – це самостійні організації взаємодопомоги, контрольовані їхніми членами. Якщо вони укладають угоди з іншими організаціями, у тому числі з урядами, або залучають капітал із зовнішніх джерел, вони роблять це на умовах демократичного контролю з боку членів і підтримують свою кооперативну самостійність.

Виховання, навчання, інформування. Кооперативи забезпечують навчання й підготовку своїх членів, виборних представників, керівників і працівників, щоб ті могли робити ефективний внесок у розвиток своїх кооперативів. Вони інформують широку громадськість – особливо молодь і неформальних лідерів, про характер і користь кооперативів.

Співробітництво між кооперативами. Кооперативи найбільш ефективно обслуговують своїх членів і зміцнюють кооперативний рух, працюючи на місцевому, національному, регіональному й міжнародному рівнях.

Турбота про громаду. Кооперативи працюють задля сталого розвитку своїх громад, проводячи політику, схвалену їхніми членами.

Наведені вище кооперативні принципи сформульовані із практики діяльності багатьох видів кооперативів різних країн. Вони є універсальними і мають узагальнюючий характер, тому недостатньо характеризують особливості кооперативу як унікальної форми господарювання. Тому для розуміння специфіки кооперативу як унікальної неприбуткової форми господарювання доцільно більш детально зупинитись на реальних проявах вказаних принципів у практиці діяльності кооперативів різних країн.

Кооперативи є надзвичайно поширеною у світовому господарстві, але дискредитованою в Україні псевдокооперативним рухом періоду 80-90-х р.р. Відсутність достовірної та зрозумілої для простого громадянина інформації про сутність, в першу чергу, обслуговуючої кооперації, і сьогодні породжує нерозуміння і навіть спротив населення, коли мова заходить про створення обслуговуючого кооперативу. В їх розумінні обслуговуючий кооператив – це той самий колгосп, і повертатися до такої форми господарювання вони не бажають.

Отже, на сьогодні одне із головних завдань держави є необхідність донесення до громадян достовірної та правдивої інформації про обслуговуючу кооперацію, про те, що кооператив є формою господарської діяльності, яка відіграє специфічну роль у ринковій економіці і в більшості країн кооператив – це відкрите демократичне об'єднання осіб з метою самозабезпечення необхідними послугами, яке здійснює господарську діяльність на неприбуткових засадах від імені та в інтересах своїх членів, що є його рівноправними власниками-користувачами. Саме тому кооперативи в багатьох країнах мають особливий правовий статус неприбуткових організацій, а їх діяльність регулюється не підприємницьким, а спеціальним (кооперативним) законодавством.[4]

Унікальність соціально-економічної природи кооперативів визначається комплексом специфічних взаємопов'язаних принципів їх функціонування.

Ці принципи в комплексі формують унікальність соціально-економічної природи кооперативу і відрізняють кооперативи як організаційно-правову форму від інших форм господарських об'єднань.

Ст. 3 Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» визначає принципи діяльності кооперативів:[1]

- добровільність членства фізичних і юридичних осіб в кооперативі та безперешкодний вихід з нього;
- обов'язкова трудова участь членів у діяльності виробничого кооперативу;
- обов'язкова участь членів у господарській діяльності обслуговуючого кооперативу;
- відкритість і доступність членства для тих, хто визнає статут кооперативу, бажає користуватися послугами цього кооперативу та у разі потреби погоджується брати участь у фінансуванні його на умовах, встановлених статутом кооперативу;
- демократичний характер управління, рівні права у прийнятті рішень за правилом «один член кооперативу - один голос»;
- обмеження виплат часток доходу на паї;
- розподіл доходу між членами кооперативу відповідно до їх участі в діяльності кооперативу;
- контроль членів кооперативу за його діяльністю у порядку, передбаченому статутом цього кооперативу.

Таким чином, принципи кооперації в Україні, в цілому, відповідають міжнародними кооперативним принципам.

Список літератури

1. Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» 1997 р./ Верховна Рада України . – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2001. – 18 с. – (Бібліотека офіційних видань).
2. Гончаренко В.В. Міжнародні кооперативні принципи і розвиток псевдокредитних спілок в Україні / Владислав Васильович Гончаренко // Українська кооперація. – 2011. - № 4.
3. Зіновчук В.В. Організаційні основи сільськогосподарського кооперативу / Віталій Володимирович Зіновчук - К. : Логос, 2001. – 380 с.
4. Масін В. М. Проблеми правового статусу сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу, як неприбуткової організації / Віктор Миколайович Масін // Південноукраїнський правничий часопис. - 2006. - № 4. – 128 с.

***Аннотація:** Рассмотрены основные принципы обслуживающей кооперации, их особенности и применение в Украине, Канаде и странах ЕС.*

***Ключевые слова:** Кооперация, кооперативные принципы, обслуживающая кооперация, кооперативный альянс, кооперация в Украине*

***Annotation:** Proposes to consider the basic principles of service cooperatives, their features and use in Ukraine, Canada and EU countries.*

***Keywords:** Cooperation, cooperative principles, service cooperatives, cooperative alliance cooperation in Ukraine*

PRINCIPLES IN UKRAINE SERVICE COOPERATIVES, CANADA AND EU COUNTRIES

N.V. Zaruba